

3 INTARPAS

EKONOMINIAI LIETUVOS IR BALTARUSIJOS SAITAI

Vienas stipriausių ekonominių Lietuvos ir Baltarusijos saitų – tarpusavio prekyba paslaugomis.

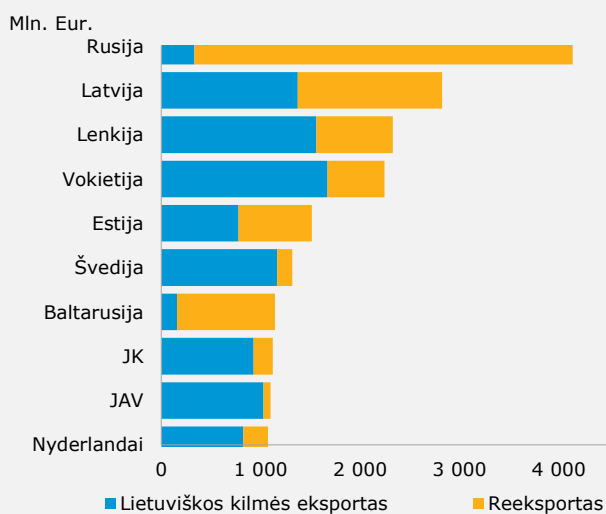
Lietuva daugiausia paslaugų importuoja iš Baltarusijos – importo apimtis 2019 m. sudarė 0,68 mlrd. Eur (10 % viso paslaugų importo). Tuo pačiu laikotarpiu Lietuva į Baltarusiją eksportavo paslaugų už 0,72 mlrd. Eur (6 % viso paslaugų eksporto) – pagal šį rodiklį kaimyninė valstybė atsiliko tik nuo Vokietijos, Rusijos ir Prancūzijos. Didžiąją dalį dvišalės prekybos sudaro transporto paslaugos, tad ekonominės problemos Baltarusijoje, tikėtina, labiausiai paveiktų būtent jas. Vieni didžiausių eksportuotojų transporto sektoriuje yra „Lietuvos geležinkeliai“ bei „Klaipėdos uostas“, kurių paslaugomis Baltarusija naudojami prekėms gabenti. 2019 m. beveik 12 proc. Lietuvoje pakrautų geležinkelių krovinių buvo iškrauta Baltarusijoje ir net 75 proc. visų Lietuvoje iškrautų geležinkelių krovinių buvo pakrauta Baltarusijoje. Klaipėdos uosto krovinių apyvartoje kroviniai iš Baltarusijos sudaro iki trečdaliu visų uosto krovinių. Baltarusija Lietuvai svarbi ir turizmo sektoriuje. Iš visų 2019 m. į Lietuvą su nakvyne atvykusių turistų daugiausia buvo iš Baltarusijos. Kaimynai Lietuvą renkasi ne tik turizmo tikslais, bet ir kaip galimybę apsipirkti – jų išlaidos Lietuvoje yra vienos didžiausių. 2019 m. lankytojai iš Baltarusijos Lietuvoje išleido daugiau nei 130 mln. Eur, o tai yra 14 proc. visų turistų išlaidų.

Prekyboje prekėmis Lietuva Baltarusijai yra tranzitinė šalis, per kurią atkeliauja mašinos ir įrenginiai bei automobiliai iš Vakarų.

Nors Lietuvos prekių eksportas į Baltarusiją 2019 m. padidėjo tik 6,4 proc. – iki 1,1 mlrd. Eur, net 86 proc. šio eksporto sudarė reeksportas. Daugiausia tai įvairios investicinės prekės: mašinos ir įrenginiai, automatinio duomenų apdorojimo mašinos, katilai ir boileriai (20 %). Į Baltarusiją taip pat reeksportuojama daug antžeminių transporto priemonių – jos 2019 m. sudarė apie 11 proc. viso eksporto. Nors reeksporto dalis prekyboje su Baltarusija parodo Lietuvos kaip tranzitinės valstybės svarbą Baltarusijos prekybai su Vakarais, Lietuvos ekonomikai reeksportuojamos prekės daug pridėtinės vertės nekuria. Dėl šios priežasties sumažėjęs Lietuvos eksportas į Baltarusiją neturėtų reikšmingo tiesioginio poveikio Lietuvos BVP. Vis dėlto bus reikšmingų kai kurių rodiklių pokyčių. Lėčiau augant Baltarusijos ekonomikai, mažės ir užsienio prekių, kurios dažnai šalį pasiekia per Lietuvą, paklausa. Taip Lietuvos užsienio prekybos statistikoje bus paveiktas paslaugų eksportas ir prekių reeksportas.

Baltarusija yra viena pagrindinių Lietuvos prekių eksporto kryptų.

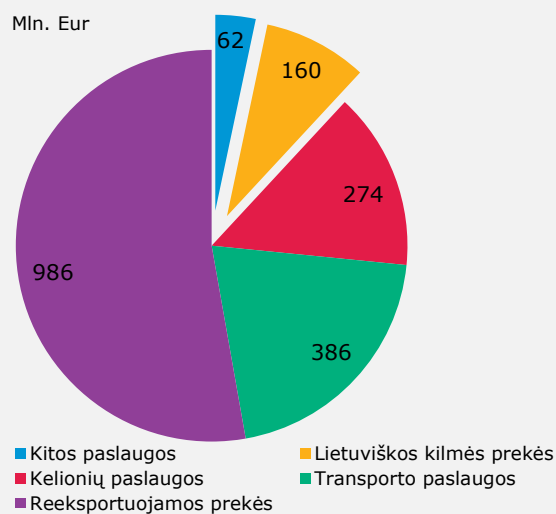
A pav. Svarbiausios prekių eksporto kryptys 2019 m.

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Užsienio prekyboje Lietuva Baltarusijai yra tranzitinė šalis.

B pav. Lietuvos eksporto į Baltarusiją struktūra 2019 m.

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, Lietuvos bankas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Nors kai kurioms įmonėms gali pakenkti pablogėję Lietuvos ir Baltarusijos santykiai, dvišalių investicijų sumažėjimas Lietuvos ekonomikos reikšmingai nepaveiktų. Padalinius Baltarusijoje turi ne viena didelė Lietuvos įmonė (pvz., „Kauno grūdai“, „Audimas“, „Vakarų medienos grupė“ ir kt.), tačiau kaimyninėje valstybėje veikiančių lietuviškų įmonių apyvarta 2011–2017 m. vidutiniškai sudarė tik apie 5 proc. visų užsienyje veikiančių Lietuvos įmonių apyvartos (208 mln. Eur per metus). Pagal sukauptas Lietuvos TUI 2019 m. Baltarusija užėmė 7 vietą tarp visų užsienio valstybių – ten buvo investuota 3,4 proc. visų Lietuvos TUI. Didžiausios investicijos susijusios su didmenine ir mažmenine prekyba bei variklinių transporto priemonių ir motociklų remontu – 2019 m. šiai veiklai buvo priskirta daugiau nei pusė Baltarusijoje sukaupytų Lietuvos TUI. 2019 m. Lietuvoje užsienio kapitalo įmonės buvo investavusios 18,2 mlrd. Eur, iš kurių mažiau nei 1 proc. iš Baltarusijos. Kaimyninė šalis, daugiausia investavusi į apdirbamosios gamybos ir NT įsigijimo bei pardavimo veiklą, 2019 m. buvo tik 18 vietoje pagal Lietuvoje sukauptas TUI. Ši statistika rodo, kad, nors į Baltarusiją yra investuota dalis Lietuvos TUI, dvišalių santykių pablogėjimas didelio smūgio Lietuvos investuotojams nesuduotų.

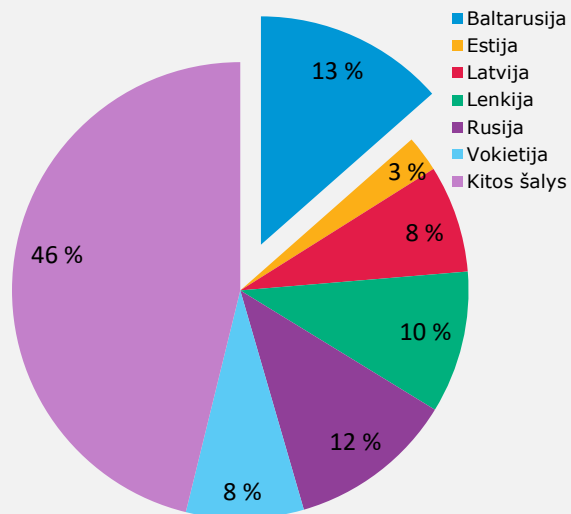
Imigrantai iš Baltarusijos sudaro penktadalį Lietuvoje gyvenančių užsieniečių, tačiau imigraciją iš Baltarusijos į Lietuvą šiemet galima riboja COVID-19 pandemijos nulemti suvaržymai ir ES Mobilumo paketo sukelti transporto sektoriaus pokyčiai. Imigrantų iš Baltarusijos skaičius Lietuvoje didėja – nuo 2016 m. jis padvigubėjo. Dažniausiai šie imigrantai įsidarbino statybų ir transporto sektoriuose. Transporto sektoriaus plėtra pastaraisiais metais lėmė naujų darbo vietų atsiradimą ir darbuotojų trūkumą, tad imigracija iš kaimyninės valstybės su mažesniais atlyginimais paspartėjo. Ši tendencija keičiasi pradėdant įgyvendinti ES Mobilumo paketą²⁵, keliantį iššūkių Lietuvos transporto sektoriaus plėtrai. Migrantų srautus iš tris kartus pagal gyventojų skaičių didesnės valstybės taip pat riboja balandžio pradžioje dėl karantino uždaryta siena su Baltarusija. Nors vėliau judėjimas tarp dviejų valstybių ir buvo atnaujintas, rugsėjo pradžioje užsieniečiams iš Baltarusijos atvykti į Lietuvą vėl buvo uždrausta. Tiesa, panaikinus kelionių apribojimus, antrąjį pusmetį imigraciją į Lietuvą galėtų skatinti nebe vien ekonominės, bet ir politinės priežastys: paaštrėjus krizei Baltarusijoje, šalies piliečiai Lietuvoje gali ieškoti prieglobsčio. 2020 m. COVID-19 pandemijos nulemti apribojimai veikia ne vien imigracijos, bet ir turistų iš Baltarusijos srautus, o dėl šalį ištikusios politinės ir ekonominės krizės šie srautai gali būti ir neatkurti.

Mažėjantys Baltarusijos užsakymai Lietuvos prekėms ir paslaugoms gali kainuoti apie 0,3 proc. p. BVP 2020–2021 m. Šis poveikis gaunamas atlikus matavimus, kuriuose tariama, kad ne visas eksportas, keliaujantis į Baltarusiją, išnyktų. Daroma prielaida, kad dėl jau egzistuojančių užsakymų, sudarytų sutarčių tarp įmonių ir produktų bei paslaugų kainos netektume tik dalies eksporto, keliaujančio į Baltarusiją. Jei nebeliktų po 25 proc. paslaugų ir lietuviškos kilmės prekių eksporto bei prekių reeksporto (apie 1,2 % viso Lietuvos eksporto) – tai realiojo BVP augimas 2020 m. sumažėtų apie 0,1, o 2021 m. – dar apie 0,2 proc. p. Analizėje naudojamas šokas, dėl kurio aptariamas eksportas sumažėtų šių metų ketvirtąjį ketvirtį.

²⁵ ES Mobilumo paketas yra 3 iniciatyvų, susijusių su komercinio kelių transporto valdymu ES, rinkinys. Tai yra didžiausias ES kelių transporto taisyklių pakeitimas, apimantis daugelį transporto veiklos aspektų ([Europos Komisija](#)).

Turistų iš Baltarusijos išlaidos Lietuvoje vienos didžiausių.

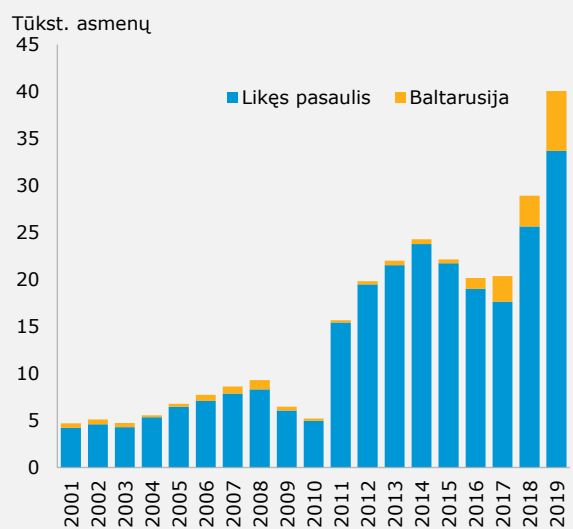
C pav. Turistų išlaidos Lietuvoje pagal valstybes 2019 m.

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Augant darbuotojų trūkumui, imigracija iš Rytų kaimynių, o kartu ir Baltarusijos, didėjo.

D pav. Imigrantai, atvykstantys į Lietuvą iš Baltarusijos ir likusio pasaulio

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.